

A könyvtárak – az információ- és az inspirációszerzés legfontosabb forrásai

Az EBLIDA állásfoglalása*

„Az Európai Unió nem csupán egy gazdasági folyamat vagy egy kereskedelmi hatalom, hanem sokak – joggal – példa nélküli és eredményes társadalmi és kulturális projektnek tekintik.” (Az európai kulturális menetrend a globalizálódó világban)

Európa könyvtárai fontos szerepet játszanak ebben a „társadalmi és kulturális projektben”. Az európai könyvtárakban rejlő lehetőségeket mindmáig nem sikerült teljességgel kiaknázni az Európai Unió fejlesztése érdekében, amelynek alapértékei a sokszínűség és a kultúrák közötti párbeszéd tisztelete, a szabad véleménynyilvánítás, az emberi méltóság, a szolidaritás és tolerancia.

Az elmúlt évtizedekben megváltozott a könyvtárak szerepe: hatóságszerű intézményekből, amelyekre kizárólag a nyomtatott dokumentumok jellemzőek, a városok vonzó és élő középpontjaivá fejlődtek, amelyek a nyomtatott és virtuális információk teljes körét kínálják.

Ma a használó van a központban, és az információkhoz való ingyenes hozzáférés a legfontosabb alapelv. Az Európában található 90 ezer könyvtár az egyéni ötleteket és a kreatív szellemet támogatja, ösztönző és biztonságos helyszínt nyújt a munkához és a tanuláshoz. A könyvtárlátogatókat szakképzett személyzet segíti képzéssel és iránymutatással az információs technológia és a tájékoztatási szolgáltatások használatában.

A közkönyvtárak, a felsőoktatási és a nemzeti könyvtárak a multikulturális társadalom részei, és fontos helyet foglalnak el szolgáltatásaik és termékeik kínálatával a kulturális iparon belül. Európai és világhálózatot alkotnak, és támogatják kulturális partnereiket abban, hogy kibontakoztassák inspirációs potenciáljukat. Ezáltal a könyvtárak Európa demokratikus, kulturális, oktatási és társadalmi fejlődésének zálogai.

* A jelen állásfoglalást az EBLIDA kultúrával és információs társadalommal foglalkozó szakértői csoportja (EGCIS) fogalmazta meg. Az EBLIDA az európai országok könyvtári, információs, dokumentációs és levéltári egyesületeinek és intézményeinek független ernyőszerkezete, tagjain keresztül 90 ezer könyvtárat képvisel az Európai Unió tagállamaiból és a többi európai országból.

Európa polgárainak a következőkre van szükségük:

1. olyan európai könyvtári irányelvekre, amelyek a korábbi könyvtári finanszírozásra és beruházásokra épülnek, és hatékonyan használják a meglévő infrastruktúrát;
2. támogatásra az európai könyvtári hálózat megerősítéséhez;
3. a könyvtárak fenntartható finanszírozására és politikai támogatására (például egy új Kultúra-program révén), európai szinten;
4. az Európai Unió tagországaiban egymással összehangolt kivételekre a szerzői jogi szabályok alól.

Ha ezek a feltételek teljesülnek, akkor tölthetik be a könyvtárak fontos és sokszínű szerepüket:

- **Az alkotókészség és az információhoz való hozzáférés támogatása.** A könyvtárak ösztönzik a kreativitást és közvetítik az információkat; ezt a szerepüket erősítik azok a lehetőségek, amelyek a legkülönbözőbb partnerekkel való együttműködés során nyílnak meg előttük. A könyvtárak pont ott találhatóak, ahol szükség van rájuk – közel az állampolgárok minden csoportjához, a városközpontokban és a külvárosokban; ráadásul mindenki előtt nyitva állnak.
- **A kreativitás segítése az oktatásban.** A könyvtárak fontos partnerek az élethosszig tartó és informális tanulásban, a kultúrák közötti párbeszédben, a közösségépítő tevékenységekben, a nyelvtanulásban, az IT-készségek elsajátításában, a tudásalapú társadalomban.
- **A kulturális tevékenységek és termékek népszerűsítése a közönség legkülönbözőbb rétegei körében.** A könyvtárak a sokrétű közönség számára virtuális és fizikai helyszínként szolgálnak a kulturális tevékenységek és termékek népszerűsítéséhez. Ezáltal segítik – egyebek között – a bevándorlók integrációját, a kulturális értékek közös élvezetét és a kultúrák közötti párbeszédet. Nem üzleti jellegű intézményekként a könyvtárak semleges, szakszerű és használó-központú hozzáférést biztosítanak az információkhoz Európa minden polgára, intézménye és üzleti vállalkozása számára.
- **A regionális fejlesztés elősegítése.** A könyvtárak elősegítik a regionális fejlesztést a vidéki területeken, azáltal, hogy támogatják az innovációt, az üzleti vállalkozásokat és a közösségi életet. Közreműködnek a régió identitásának és nyelvének megőrzésében, és egyúttal tájékoztatási és képzési lehetőségeket kínálnak ahhoz, hogy a régió megnyílhasson a globális hálózat előtt.
- **A kulturális sokszínűség biztosítása Európában és világszerte.** A könyvtárak már sok évvel a kulturális kifejezési formák sokszínűségének védelméről és előmozdításáról szóló, 2005. évi UNESCO-egyezmény elfogadása előtt fontos „hídszerepet” játszottak Európa helyi közösségeiben és a globális, multikulturális társadalomban.
- **Az erőforrások fejlesztésének támogatása a kulturális szektorban.** A kapacitások bővítéséhez a könyvtárak a következőkkel járulhatnak hozzá: a finanszírozási lehetőségekről, a munkaerő-piacról és a megfelelő európai uniós szabályozásról szóló korrek információk felderítésével, például a vezetési kompetenciák fejlesztésének érdekében, továbbá a továbbképzési le-

hetőségekhez és információs forrásokhoz való hozzáférés biztosításával. A könyvtárak már meglévő, kiterjedt európai hálózata eleve garantálja a hozzáférést ezekhez az információkhoz. Ezeken kívül a könyvtárak fizikai teret is kínálnak a találkozáshoz, beszélgetéshez és tanuláshoz. Eligazítanak a gazdag és sokrétű információs kínálatban, és lehetőséget adnak annak önálló felfedezésére.

- **A kreativitás segítése a szerzői jogi kivételek szabályozása révén.** Az alkotáshoz szükség van az inspiráló tartalom elérésére: a kreatív emberek tevékenysége elődeik munkájára épül; legyen szó akár a kreatív ipar keretében, akár a széles értelemben vett társadalomban, akár az képzésben vagy a kutatáson belül megvalósuló tevékenységről. A tartalomhoz való hozzáférés normáit ma már a web határozza meg: elvárjuk, hogy a szükséges információ számítógépünkön, online álljon rendelkezésünkre. Amikor Európa más részébe utazunk vagy ott dolgozunk, elvárjuk, hogy ugyanazokhoz a forrásokhoz férhessünk hozzá, amelyekhez otthonról. Ennek az ideális állapotnak a megvalósítása akadályokba ütközik, közülük jelenleg a legkomolyabbat a nemzeti szerzői jogi szabályokba foglalt egyes korlátozások jelentik.
- **Európa gazdag és sokszínű kulturális örökségének népszerűsítése.** A könyvtárak építik föl az Európai Könyvtárat, az „Europeanát”, így válnak hozzáférhetővé az európai kulturális örökség körébe tartozó könyvtári gyűjtemények.
- **A könyvtárak meglévő hálózatának felhasználása az EU prioritásainak alátámasztására.** A könyvtárak előnyei, amelyeket Európa számára jelentenek, jobban érvényre jutnának, ha kiválasztanák, rögzítenék és támogatnák a bevált gyakorlat módszereit, és ezáltal megerősítenék az európai könyvtári hálózatot. A korábbi könyvtári beruházások eredményeit és a meglévő infrastruktúrát hatékonyan fel lehetne használni az Európai Unió prioritásainak támogatására.

Fordította: Hegyközi Ilona